

STIINTA SI RELIGIE

... din cugetarile lui Petre Tutea

1. Se spune că intelectul e dat omului ca să cunoască adevărul. Intelectul e dat omului, după părerea mea, nu ca să cunoască adevărul, ci să primească adevărul.
2. Am avut revelația că în afară de Dumnezeu nu există adevăr. Mai multe adevăruri, zic eu, raportate la Dumnezeu, este egal cu nici un adevăr. Iar dacă adevărul este unul singur, fiind transcendent în esență, sediul lui nu e nici în știință, nici în filozofie, nici în artă. Și când un filozof, un om de știință sau un artist sînt religioși, atunci ei nu se mai disting de o babă murdară pe picioare care se roagă Maicii Domnului.
3. Acum, mai la bătrînete, pot să spun că fără Dumnezeu și fără nemurire nu există adevăr.
4. O babă murdară pe picioare, care stă în fața icoanei Maicii Domnului în biserică, față de un laureat al premiului Nobel ateu - baba e om, iar laureatul premiului Nobel e dihor. Iar ca ateu, ăsta moare așa, dihor.
5. Eu când discut cu un ateu e ca și cum aș discuta cu usa. Între un credincios și un necredincios, nu există nici o legătură. ăla e mort, sufletește mort, iar celălalt e viu și între un viu și un mort nu există nici o legătură. Credinciosul creștin e viu.
6. Ateii și materialistii ne deosebesc de animale prin faptul că nu avem coadă.
7. Ateii s-au născut, dar s-au născut degeaba.
8. Eu nu detest burghezia. Eu m-am lămurit că un om care vrea să fie bogat nu este un păcătos. Spunea odată un preot bătrîn: Circulă o zicală că banul e ochiul dracului. Eu nu-l concep ca ochiul dracului, eu îl concep ca pe o scară dublă. Dacă-l posezi, indiferent în ce cantități, și te misti în sus binefăcător pe scară, nu mai e ochiul dracului. Iar dacă cobori, atunci te duci cu el în infern, prin vicii, prin lăcomie și prin toate imperfecțiunile legate de orgoliu și de pofta de stăpîn.
9. Nu pot evita neplăcerile bătrînetii și nu mă pot supăra pe Dumnezeu că m-a ținut pînă aproape la nouăzeci de ani. Însă bătrîni au o supapă foarte înțeleaptă: au dreptul la nerusinare. O nerusinare nelimitată. Când mă gîndesc la suferințele bătrînetii, îmi dau seama că în natura asta oarbă cel mai mare geniu este geniuul mortii. Faptul că murim, de cele mai multe ori la timp, este un semn al dragostei lui Dumnezeu pentru noi.
10. Eu sînt iudeocentric în cultura Europei, căci dacă scoti Biblia din Europa, atunci Shakespeare devine un glumet tragic. Fără Biblie, europenii, chiar și laureații premiului Nobel, dormeau în crăci. Știința și filozofia greacă sînt foarte folositoare, dar nu sînt mîntuitoare. Prima carte mîntuitoare și consolatoare pe continent - suverană - e Biblia.
11. Există o carte a unui savant american care încearcă să motiveze științific Biblia. Asta e o prostie. Biblia are nevoie de știință cum am eu nevoie de Securitate.
12. Luther, cît e el de eretic și de zevzec, a spus două lucruri extraordinare: că creația autonomă e o cocotă și că nu există adevăr în afară de Biblie. Mie mi-a trebuit o viață întregă ca să aflu asta. El nu era așa bătrîn cînd a dibăcit chestia asta, că era călugăr augustin... Mie mi-a trebuit o viață ca să mă conving că în afară de Biblie nu e nici un adevăr.
13. Shakespeare, pe lîngă Biblie, - eu demonstrez asta și la Sorbona - e scriitor din Găesti.
14. În afara slujbelor bisericii, nu există scară către cer. Templul este spațiul sacru, în așa fel încît și vecinătățile devin sacre în prezența lui.

15. Stii unde poti căpăta definiția omului? - te întreb. În templu. În biserică. Acolo esti comparat cu Dumnezeu, fiindcă exprimi chipul si asemănarea Lui. Dacă Biserica ar dispărea din istorie, istoria n-ar mai avea oameni. Ar dispărea si omul.
16. În biserică afli că existi.
17. Ce pustiu ar fi spatiul dacă n-ar fi punctat de biserici!
18. În afară de cărți nu trăiesc decât dobitoacele si sfintii: unele pentru că n-au ratiune, ceilalti pentru că o au într-o prea mare măsură ca să mai aibă nevoie de mijloace auxiliare de constiință.
19. Platon are un demiurg care nu e creator, ci doar un meserias de geniu, fiindcă materia îi premerge. Prima idee de creatie reală, au adus-o în istorie creștinii.
20. De creat doar zeul crează, iar omul imită. Eu când citesc cuvântul creatie - literară, muzicală, filozofică - lesin de râs. Omul nu face altceva decât să reflecte în litere, în muzică sau în filozofie petece de transcendentă.
21. Cum să fie creatura creator? "Hai tată, să-ti arăt mosia pe care ti-am făcut-o când nu eram în viață..." Păi cum să fie creatura creator?
22. Omul e un animal care se roagă la ceva. Caută un model ideal. Si uneori nimereste, alteori, nu. Cei care au descoperit modelul ideal si succesiunea fenomenului din el sînt creștinii. Creștinismul nu poate fi identificat cu nici un sistem filozofic, monist, dualist, sau pluralist. Creștinismul este pur si simplu. Despre creștinism, Bergson spune că noi îl respirăm. Are materialitatea aerului. Seamănă cu aerul. Noi sîntem creștini fără să vrem. Si când sîntem atei sîntem creștini: că respirăm creștinismul cum respirăm aerul.
23. Creștinismul nu e ideologie, că atunci se aseamănă cu marxismul. Religia e expresia unui mister trăit, or ideologia e ceva construit.
24. A fi crești înseamnă a coborî Absolutul la nivel cotidian. Numai sfintii sînt creștini absoluti. Altminteri, creștinismul, gîndit real, e inaplicabil tocmai pentru că e absolut.
25. Suveran față de natură, supus Divinității, nemuritor si liber prin depășirea extramundană a condiției sale - acesta este omul creștin.
26. Nimic nu poate inlocui creștinismul; nici toată cultură antică precreștină. Eu sînt de părere că apogeul Europei nu e la Atena, ci în Evul Mediu, când Dumnezeu umbla din casă în casă. Eu definesc strălucirea epocilor istorice în functie de geniul religios al epocii, nu în functie de isprăvi politice.
27. Iisus Hristos este eternitatea care punctează istoria.
28. Dacă nu cunosti revelat - prin gratie divină - sau inspirat, nu cunosti nimic. De pildă, povestea cu mărul lui Newton, care a căzut. Nu stiu unde am citit eu stupiditatea asta: "Il tomba dans une méditation profonde qui l'a conduit jusqu'a la loi de la gravitation universelle". Si eu spun: dacă Newton gîndea pînă la Judecata de Apoi, nu descoperea nimic! Dar el a fost mult mai înțelept. Când a fost întrebat cum a descoperit gravitația, a zis: Am fost inspirat. Păi scrie pe măr, sau scrie undeva în natură " legea gravitației"? Fenomenele lumii interioare si ale lumii exterioare tac. Iar omul autonom si orgolios cred că explorează lumea interioară si exterioară cu jocul lui de ipoteze si că descoperă ceea ce vrea el. El caută; dar eu spun că el caută, nu că află. Sau dacă află, trebuie să fie ca Newton, inspirat.
29. Bergson e mai cuviincios ca Aristotel si zice că democrația e singurul sistem compatibil cu libertatea si demnitatea umană, dar are un viciu incurabil: n-are criteriile de selectiune a valorilor. Deci democrația e sistemul social în care face fiecare ce vrea si-n care numărul înlocuieste calitatea... Triumful cantității împotriva calității. Bergson a fost acuzat în micul dictionar filozofic al lui Stalin că e fascist.

30. Fără să gîndesc în stilul darwinismului social, nu pot să rămîn indiferent la incapacitatea democrației de a asigura selecțiunea naturală a valorilor. Democrații gîndesc corpul social aritmetizat: numără capetele toate și unde e majoritate, hai la putere. Sufragiul turmei! Asta e părerea mea despre democrație.
31. Eu cred că omul e făcut de Dumnezeu și cred că Dumnezeu n-a instalat nici un drac în el. Nu pot să spun că Dumnezeu a făcut un om purtător de drac. Dacă omul e făptura lui Dumnezeu, dracul intră ocolit acolo, nu intră cu voia Lui.
32. Un filozof care se zbate fie să găsească argumente pentru existența lui Dumnezeu, fie să combată argumentele despre inexistența lui Dumnezeu reprezintă o poartă spre ateism. Dumnezeul lui Moise este neatributiv. Când îl întreabă Moise pe Dumnezeu: Ce să le spun ăloră de jos despre Tine? - Dumnezeu îi spune: Eu sînt cel ce sînt.
33. În fața lui Dumnezeu, geniul e văr primar cu idiotul.
34. Binele și răul sînt conceptele pedagogiei lui Dumnezeu față de oameni.
35. Cărui bărbat nu-i plac femeile? În primul rînd la iubesti pentru farmecul lor, și în al doilea rînd le iubesti pentru că fac oameni.
36. Eu încerc o experiență: încerc să mă deparazitez de filosofie, de păduchernita metafizicii. Cioran s-a deparazitat mai demult, deși face filozofie. Un prieten de-al meu zice: te deparazitezi, dar folosești sculele ei. Da, dar dacă mă urc în tren, nu înseamnă că zeul meu e calea ferată.
37. În Evul Mediu s-a formulat de către filozofii sireți teoria adevărului dublu: secundum fidem - adevărul după credință și secundum rationem - adevărul după rațiune, ca să aibă cale liberă pentru filozofie. Adică să rătăcească pînă îi ia dracul... Că poți, în filozofie, să rătăcești pînă devii năuc. Ce-au realizat filozofii prin autonomia lor? Nimic! N-au nici un adevăr.
38. Babele evlavioase merg la absolut rugîndu-se, iar filozoful trîncănind silogisme.
39. Francmasoneria dorește puterea cu lozinci democratice. Nu sînt religioși, au o singură religie: propria lor doctrină. Pe dușmani îi anulează social. Au o structură supranaturală, deci sînt antinaturali. Toți cei care aspiră la unitatea speciei om anulează principiul competiției între popoare; anulează însuși principiul civilizației moderne, născută prin luptă.
40. Geniul e relief, noutate, invenție, creație de epocă și stil. Nu e neapărat un înțelept, ci un suprainteligent. Geniile sînt originale, în măsura în care originalitatea e posibilă. În fond, maxima mea a fost aceasta: Dumnezeu este creator, iar omul imitator. Prin încercarea de a imita mereu Divinitatea, prin proximitatea față de divin, geniul e mai apropiat de cer; dar nu sînt în măsura în care e apropiat sfîntul.
41. În fața lui Dumnezeu nu există genii, Dumnezeu lucrînd nu cu genii, ci cu oameni.
42. Dumnezeu a făcut lumea și pe om; și cu om a încoronat creația sa. Și l-a însărcinat să cunoască lucrurile. De-acolo vine denumirea lor. - Originea primordială a capacității de a determina numele lucrurilor, care este o operație logică; originea mistică a gîndirii logice.
43. Apariția unui mare gînditor e pentru creier ca o baie pentru un om care a muncit, a asudat, s-a murdărit și se spală. Gîndirea este o "spălare" a creierului. Asta mă face cîteodată să cred că gîndirea nu e din creier și că acest creier e numai un sediu... De ce gîndirea nu e produsă de creier, care e numai un sediu? Fiindcă n-o produc toate creierele. Dacă inteligenta ar fi produsul creierului, atunci între Goethe și nea Ghită n-ar mai fi nici o diferență.
44. Am auzit odată un profesor de la Politehnică; am avut impresia că asist la un balet de ursi. Dacă într-un salon, într-un colț, unul fumează și tace, ăla e inginer... Inginerul e practic, savantul nu e practic. Când i s-a spus

lui Max Planck, creatorul fizicii cuantice, că s-a mai găsit o aplicație, el a spus: care e, mă? Uite care... - Ca să vezi, nici nu m-am gândit!

45. Inteligența, oricât de mare nu e suficientă pentru a te curăța de prejudecăți. Cu cât inteligența e mai mare, cu atât prejudecata e mai voinică, pentru că ai aparat s-o justifici.

46. Întrebat fiind cum înțelege gândirea, în formă pură sau în exemple, Nae Ionescu a răspuns: exemplele au fost lăsate de Dumnezeu pe pământ pentru ca ideile să fie sesizate senzorial și de prosti.

47. Nu știu de ce gluma asta de-a face istorie se practică atât de mult. Dacă ai cultul istoriei, ai cultul apariției și dispariției; e consolator acest joc? Istorismul, adică perspectiva istorică asupra vieții și lumii, a dus în cimitir. Ne înecăm în istorie. Pentru că istoria nu te învață numai să faci ceva, ca popor; cu istoria tot ce însemnezi în interiorul unui popor devine discutabil prin faptul că nu poți, la infinit, să lucrezi la facerea ta, ci disperi și apare altcineva care, chiar dacă nu te înlocuiește, te prelucrează. Și dacă nu poți ieși din devenire, nu poți scăpa de tristete; tristetea metafizică e fructul devenirii. Sînt prosti istoricizanti care se consolează prin devenire. Devenim mai civilizați, nu? Sau mai culti... Adică murim ca și caprele, numai că e mare lucru că există Kant, Descartes, există Newton, mă rog, atîția mari creatori de cultură, și există și făuritorul de religie, Hristos - dar nu ne interesează!

48. Istoria e întemeiată pe istoria dintre Eva și dracul. Așa începe istoria, această rătăcire a omului, ca o damnație. Ar la apariția lui Hristos, atunci s-au suprapus teandric omul divinizat și divinitatea om și istoria a fost anulată. Cioran are o afirmație extraordinară: Istoric este tot ceea ce este supraistoric. Creștinismul a punctat supraistoric, deși a apărut în istorie.

49. Sînt două mari discipline guvernate de principiul ireversibilității: termodinamică și istoria.

50. Nu e om, Kant. N-a reușit să fie om cu toată stabilitatea lui. Iar badea Gheorghe, care se sincronizează cu clopotele de la biserică, e laureat al premiului Nobel pe lângă Kant.

51. Legionarismul era în înseși ideile epocii, dar leginarismul nu putea să iasă câștigător deoarece avea la bază o eroare - nationalismul absolut, care este impracticabil. De la excesul de nationalism li s-a tras sfîrșitul legionarilor.

52. La comunisti, dacă nu ești cu ei - sau nu mai ești cu ei - înseamnă că ești legionar. De ce acest "sindrom legionar" la bolșevici mă întrebați? Fiindcă legionarii sînt singurii români care n-au avut în dicționar la litera G cuvîntul glumă și cînd îi prindea pe comunisti era vai de cozonacul lor. Dar de fapt, nici comunistii nu știu de glumă; asta-i punctul lor comun cu legionarii.

53. Nu se poate spune că miscarea legionară n-a fost puternică! N-a avut rezultate pozitive fiindcă extremismele sînt greu suportabile. Nici fascismul italian n-a durat, nici național-socialismul german n-a durat și erau similare cu miscarea legionară. Deosebirea dintre ele și miscare este aspectul religios al mișcării legionare. Nici fascismul și nici național-socialismul n-aveau caracter religios. Hitler era cu mituri germanice, Mussolini era ateu. Într-o întrunire se spune, Mussolini s-a uitat la ceas și a zis: Îi dau ultimatum lui Dumnezeu ca în cîteva minute să mă trăsnească dacă există! Și apoi s-a uitat la ceas. Au trecut minutele și a demonstrat că Dumnezeu nu există.

54. Unde e omul, în imanentă, absolut liber? Într-o bisericuță din lemn din Maramureș, unde sacerdotul creștin vorbește de mistere, de taine, și se lasă învăluit de ele ca și credinciosii.

55. Omul e liber și eliberat numai în templul creștin, acolo, în ritual, cînd se comunică tainele care îi învăluiesc deopotrivă și pe sacerdot, și pe credinciosii. Ca să fii cu adevărat liber, trebuie să înlocuiești infinitul și autonomia gândirii cu credința în Dumnezeul creștin: "Robeste-mă Doamne, ca să fiu liber!" (Imitatio Christi)

56. Libertatea e o asemănare cu o frînghie agățată de undeva, de sus. Te poți urca pe ea la cer, participînd la actul mîntuirii tale creștine, sau poți să cobori în întuneric. Bipolaritatea libertății. După creștini, libertatea este vehicolul cu care poți să cobori în întuneric, dacă ești vicios. Infractorii sînt primitivii actuali, pentru că ei nu

sînt adaptabili la morala zilnică și o calcă fiind liberi. Am învățat la închisoare că omul e un animal stupid, deoarece confiscă libertatea semenilor săi. Tiranul e un om absurd și lipsit de rusine. Nu îi e rusine să își chinuie semenii. Oricum sîntem captivi în univers. Ne ajunge această grozăvie. Dar să intensifici această captivitate pînă la nivelul puscăriei - numai omul e capabil de asemenea nebunie.

57. Liberarea omului e partea divină din el.

58. Limba română are virtuți complete, adică poate fi vehicol a tot ce se întîmplă spiritual în om. E foarte greu de mînuit. Prin ea poți deveni vultur sau cîntăret de strană. Limba română are toate premisele valorice pentru a deveni o limbă universală, dar nu știu dacă e posibil acest mars istoric. Dacă am fi fost un popor cuceritor... Noi, românii, nu punctăm universalitatea nicăieri. Și asta ne face sceptici. Ceea ce ne lipsește este îndrăzneala.

59. Luciditatea este o limpezire a spiritului nimicitoare. Cînd ești lucid ești în fața cimitirului. A fi lucid înseamnă a-ti da seama perfect de limitele și neputințele tale. Luciditatea este o categorie dizolvantă. În măsura în care Dumnezeu trebuie primit, și nu înțeles, la Dumnezeu nu ai acces prin luciditate.

60. Mă întrebam Marin Preda cum era cu macedoromânii și i-am zis: domnule Preda, macedoromânii nu sînt români, sînt super-români, români absoluti. Atît de năpăstuiți și goniti, au instinct national de fiară bătută. Iar eu și dumneata pe lîngă ei, avem forță domestică de rate. Măcăim. Am stat cu macedoromâni în temniță. Îi băteau pînă îi omorau, dar nu declarau nimic. Au o bărbăție perfectă.

61. A ști la scară umană, poate fi folositor - dar în nici un caz mîntuitor.

62. E mai mîntuitoare o rugăciune într-o biserică din Găiești decît Platon.

63. Ideea morții absolute stă la baza smintelii moderne.

64. Heidegger spune așa: ca să ieși din anonim, trebuie să trăiești nelinistea perspectivei neantului zilnic. El te îndeamnă, Heidegger, să trăiești murind absolut în fiecare zi!

65. Moartea mă determină să fiu esențial. M-a impresionat foarte mult sunetul pămîntului căzînd pe cosciugul lui Nae Ionescu.

66. Morții antici nu sînt deloc frumoși. Numai morții creștini sînt. Am găsit totuși la Homer un mort de toată frumusețea: Pentensileea, regina amazoanelor, omorîta de Ahile. Și plînge Ahile că a omorît frumusețea asta de femeie... Și-atunci Tersit - vocea poporului muncitor - se apucă să insulte cadavrul Pentensileei. Ahile îi dă un pumn și-l omoară - pe poporul muncitor - că-i obraznic și că insultă cadavrul ăleia. Aici am văzut asadar o frumusețe, deși în principiu, morții antici nu sînt frumoși. Creștinii sînt cei care au introdus masca frumoasă a mortului.

67. Cine slujește lui Cronos este obsedat de imaginea cimitirului.

68. Omul e guvernat pe pămînt de două morale: de morala dogmelor, care e creștină și eternă, adică absolută, și de morala normelor, care, ca morală laică, e construită pe puținătatea și imperfectiunea omului. Morala laică nu poate fi desprinsă de morala absolută și ea arată că omul se mișcă asimptotic la perfectiune, pe care n-o poate atinge niciodată.

69. Morala în sine, autonomă, e mai primejdioasă pentru religie decît ateismul. Știința moravurilor, ca teoretizare a moralei laice, este din punctul de vedere al Absolutului religios egală cu zero. Seamănă cu Mersul trenurilor, după părerea mea. Poți să o schimbi, ca pe tren, la care stație vrei. Omul autonom nu e capabil să creeze o ordine morală. O primește de sus, sau nu o primește deloc. Cum e posibilă morala publică? Prin înstăpînirea absolută a moralei religioase creștine. Dogmele creștine trebuie să poruncească normele morale, care, fără ele, nu se deosebesc de Mersul trenurilor decît prin obiect. Morala publică într-un stat creștin trebuie să stea sub imperiul certitudinii dogmelor creștine reflectate imperfect de omul mărginit. Dacă nu situăm Biserica deasupra statului, ne aflăm în treabă și face fiecare ce vrea.

70. Elitele morale sînt mai presus decît cele intelectuale. Mie îmi plac oamenii care fac judecãti. Cei care fac silogisme sînt fatã de adevãr, cum sînt curcile alea care se încurcã printre popice.
71. Napoleon face adevãrata istorie a Revoluției franceze. Un om care a refãcut ordinea naturalã, punînd parul pe haimanalele de pe ulitã. Cînd a fost întreat cum îsi explicã intrarea armatelor sale în Tãrile de Jos ca pe bulevard, în timp ce regii Frantei se pinteau la ele zadarnic, Napoleon a rãspuns: N-au intrat armatele Frantei, ci ideile revolutionare de pe drapel! Începuse o nouã filozofie a istoriei, cu Napoleon.
72. Fãrã nemurire si mîntuire, libertatea e de neconceput. Omul, dacã nu are în substanta lui ideea nemuririi si mîntuirii, nu e liber. Seamãnã cu berbecul, cu capra, cu oaia...
73. Omul a depasit conditia de animal abia atunci cînd în el a apãrut ideea nemuririi, care nu trebuie confundatã nici cu pmanenta speciei, nici cu conceptia esteticã a gloriei.
74. Fãrã Dumnezeu omul rãmîne un biet animal rational si vorbitor, care vine de nicãieri si merge spre nicãieri. Si el rãmîne asa chiar dacã este laureat al premiului Nobel sau mãturãtor. Cînd, unde si în ce scop a apãrut el în calitatea asta de om? Dacã se întreat singur si nu e un zeu în dreptul casei care sã-i reveleze data începutului, înseamnã cã omul rãmîne un biet animal rational care vine de nicãieri si merge spre nicãieri.
75. Renasterea italianã, unde omul este situat în centrul universului, este ereticã din punct de vedere crestin. Autonomizarea puterii omului este în sine demonicã. Pãrerea mea este cã omul este cel mai semnificativ, de fapt, singurul care este om, este homo religiosus.
76. Aotonomia spiritualã a omului este iluzorie si ea se miscã perpetuu între Dumnezeu si dracul. Fãrã credinã si Biserica, omul rãmîne un simplu animal rational si muritor, rationalitatea avînd doar caracterul unei mai mari puteri de adaptare la conditiile cosmice decît restul dobitoacelor. Cînd zici cã omul e un animal rational, si muritor, rationalitatea avînd doar caracterul unei mai mari puteri de adptare la conditiile cosmice decît restul dobitoacelor. Cînd zici cã omul e un animal rational, atributul rationalitãtilor îl distinge de restul vietãtilor, nescotîndu-l din perspectiva mortii absolute. Moartea devine relativã, ca o trecere numai prin religie - stiinta, oricît de savantã, nescotînd omul decît aparent din regnul animal. Nici o consolare cã eu mã deosebesc de elefant sau de caprã pentru cã fac silogisme, dacã apar si dispar în mod absurd din naturã.
77. Scara valorilor umane contine: sfîntul, eroul, geniul si omul obisnuit - dîncolo de acestia situîndu-se infractorul. Sfîntul, eroul si geniul sînt fãrã voia societãtii, care e obligatã sã-i recunoascã. Nimeni nu-ti contestã dreptul la existentã dacã esti om obisnuit, dar nimeni nu trebuie sã facã confuzie între tine, sfînt, erou si geniul. Oamenii sînt egali în fata legii, adicã trebuie respectati ca atare, dar nu confundati, nu fãcuti identici, cã e o gogoasã... Nimeni nu-ti contestã dreptul la o viatã normalã dacã porti masca de om. Numai cã dacã esti mediocru, nu trebuie sã te instalezî în vîrf, pentru cã nu e nici în interesul tãu. Acolo trebuie sã stea cei dotati. Sfîntul stã în fruntea tablei valorilor pentru cã el face posibilã trãirea absolutului la scarã umanã. Eroul se consumã fãcînd istorie si nedepãsind sfera laicului. Eroul este admirat - asa cum este si geniul - dar nimeni nu i se închinã, chiar dacã fapta lui aduce foloase reale omului. În vreme ce sfîntul se situeazã dintru început în eternitate, eroul moare în istorie, pentru cã urma pe care o lasã el, ca om împlinit, este fixatã doar în timp si în spatiu.
78. Omul nu e o sumã de miliarde de celule sau de organe. Cã nu sînt independente nici ficatul, nici rinichii, nici stomacul, nici creierul, nici sistemul osos. Omul, ca întreg nu poate fi gîndit decît biblic; stiintific, nu. Moise e mai valabil decît ultima noutate evolutionistã a stiintei.
79. Umanitatea o iubesti lesne. Pe om mai greu.
80. Personalitatea e acel individ înzestrat cu capacitatea de a se dãrui. Eroul este o personalitate, deoarece nu-si mai apartine.
81. Eu am afirmat odatã într-un salon, cã Platon este miscarea spiritului înlãuntru eternitãtii. Cînd gîndim, toti sîntem platonicieni. Dacã eu încerc sã gîndesc universul, trebuie sã mut Biblia în universul înghetat al ideilor platonice. Asta înseamnã meditatie. Platon a intuit cel mai bine jalea omului neputincios în fata esentelor.

82. Fată de măretia lui Hristos, Platon e un personaj mărunțel și cuviincios. Pe Platon poți să-l scuturi și constată că arhetipurile lui sînt filozofice, dar dacă muti arhetipurile acestea în în religia lui Hristos, devin modurile în care el vede divinitatea. Platon n-are divinitate, pentru că la el divinitatea e un simplu "demiurg", ceea ce în grecește înseamnă "meserias".
83. Am dorit dintotdeauna să fac o teză de doctorat cu tema Aflarea în treabă ca metodă de lucru la români.
84. La întrebările fundamentale "de ce?" și "în ce scop?" aporetica rurală românească răspunde: "d-aia".
- A venit odată un frantuz la noi, cu niste mașini, iar una nu funcționa tocmai cum trebuie. Dar românul zice: merge și așa! Trebuie să scăpăm de acest "merge și așa"; că "merge și așa" înseamnă că merge oricum. Nu oricum, nu oriunde, nu oricînd și nu orice.
85. La puscărie am demonstrat vreme de două ore că istoria românilor dezgolită de crucile de pe scuturile voievozilor e egală cu zero. Că doar voievozii nu s-au bătut pentru ridicarea nivelului de trai! Istoria se face cu Biserica.
86. Cum văd participarea românilor de acum la mîntuirea lor? - Simplu. Ducîndu-se la biserică. Și folosind știința ca peria de dinți. Tot ce spune știința să nu-i lase cu gura căscată și tot ce spune un popă de la Cucuietii din Deal să considere adevăr ritualic.
87. Am făcut o mărturisire într-o curte cu șase sute de inși, în închisoarea de la Aiud. Fraților, am zis, dacă murim toți aici, în haine vîrgate și în lanțuri, nu noi facem cinste poporului român că murim pentru el, ci el ne face onoarea să murim pentru el!
88. Protestantismul est o religie coborîță la rangul de morală pentru grădinița de copii.
89. Pudoarea creștină e atît de pură, încît carnea eroticului creștin, capăță pecetea spiritului, ceea ce pînă la creștini n-a realizat nimeni.
90. Eu cred că războiul nu e făcut de oameni; e mult prea serios. Îl face Dumnezeu. Cum ne dă și cutremure, ne dă și război.
91. Cei mai crînceni și mai străluciti soldați sînt cei ai popoarelor religioase. Cînd mori sub drapel, te gîndești că te duci la strămoși. Dar o armată care face asta e ca aceea a lui Wilhelm al II-lea, în care fiecare soldat avea o cruce la gît pe care scria Gott mit uns.
92. Prima funcție a unei religii reale este consolatoare, fiindcă religie am lătra precum cîinii. Ne năstem, trăim, ne îmbolnăvim, îmbătrînim și murim. Și întreg peisajul speciei om culminează în cimitir. Destinul uman nu e o invitație la fericirea de-a trăi. Singurul mod de-a evita neliniștea metafizică a cimitirelor este religia. Cu religia intri în cimitir în plimbare. Cu filozofia intri în cimitir - cum a intrat prietenul meu Cioran - prin disperare.
93. Cine n-a putut fi înlocuită? Religia! Iar filozofia care speculează autonom, face onanie mintală. Și dacă vrea să scoată, să extragă esențe din științele naturii, e parazit. Atît! Nu îndrăznești să spui despre religie, teologal vorbind, - dacă ești cinstit - că a fost înlocuită de filozofie sau de știință. Un creștin îți spune că adevărul se definește prin jocul celor două lumi: cea de aici o oglindește imperfect pe cea de dincolo. Spune contra dacă poți!
94. Religia este principiul uniformizator al speciei umane și este singura salvare în care se poate vorbi despre egalitate.
95. Religia transformă poporul într-o masă de oameni culti.
96. Între un laureat al premiului Nobel care nu s-a idiotizat complet și a rămas religios și un tîran analfabet nu există nici o diferență.

97. Nivelul meu intelectual, chiar dacã sînt savant, nu depãseste nivelul unui popã obscur din Bãrãgan. Pentru cã preotul ăla, în ritualul lui din biserica aia din lemn sau piatrã, stã de vorbã cu absolutul.
98. Stiinta se miscã asimptotic la absolut. Artã se miscã asimptotic la absolut. Stiinta este sediul folosului si artã este sediul plãcerii.
99. Religia este sediul adevãrului transcendent în esenã si unic ca principiu unic al tuturor lucrurilor. Religia se situeazã peste ultimele speculatii teoretice ale stiintei, prin adevãrul absolut unic, care e Dumnezeu. Sã vinã un laureat al premiului Nobel ateu. Ce-o sã-mi spunã el? O babã care cade în fata icoanei Domnului strãbãtutã de absolut e om, si ăla e dihor laureat.
100. În Ispita de pe munte - retro satana - Iisus spune: "Împãrãtia mea nu e din lumea aceasta" Asta-i nemaiauzit! Du-te în împãrãtia Lui cu trenul sau cu racheta dacã poti. Nu poti! Înotãm în Univers ca mormolocii, si lumea lui Hristos se situeazã transcendent ca-n Ispita de pe munte, în mod etern.
101. Revolutia este o înaintare pe loc. Nimic nu mai poate fi inventat dupã facerea lumii; doar dacã te situezi în afara ei si creezi o lume nouã. Revolutia nu adaugã nimic Ideilor lui Platon.
102. Revolutia francezã n-a fost o revolutie, nici revolutia rusã n-a fost o revolutie. Nu existã revolutii, ci doar tehnici insurectionale în bãtãlia pentru putere (Curzio Malaparte). Dacã e o "restructurare" a omului, aceasta s-a întîmplat o singurã datã în timp, la aparitia lui Hristos.
103. Asa am spus eu în temnitã: Domnule colonel - eram sase sute de insi într-o curte închisã - nu ve-ti fi voi, comunistii, niciodatã revolutionari pînã nu veti imita pe cel mai generos zeu pe care l-a dat istoria lumii, pe Hristos. În parabola cu oaia rãtãcitã, un pãstor pãrãseste o turmã întregã în cãutarea unei oi. Sã stiti, asta se cheamã "unanimism moral crestin". Fiindcã în universul lui Hristos o celulã care mai palpitã într-un muribund e mai valoroasã decît toate galaxiile posibile.
104. Poarta spre Dumnezeu este credinta, iar forma prin care se intrã la Dumnezeu e rugãciunea. Rugãciunea e singura manifestare a omului prin care acesta poate lua contact cu Dumnezeu. Gînditã crestin, rugãciunea ne aratã cã umilinta înaltã, iar nu coboarã pe om.
105. Am spus eu odatã cã dacã un preot din Bãrãgan, cînd se roagã, este Dumnezeu cu el, atunci preotul ăla înlocuieste toatã Academia Romãnã...
106. Sfîntul are forta de coeziune a pietrei.
107. Un sfînt poate fi si analfabet, dar e superior unui geniu, fiindcã ideea de sfîntenie e legatã de ideea de minune. Un sfînt poate face o minune. Geniul face isprãvi, nu minuni. Lumea, acum e ancoratã în cultul genialitãtii ca slãvire a progresului în afarã. Atît. Or, cu cît sîntem mai avansati, mecanic si material, cu atît sîntem mai departe de esenta realã a lumii, de sfîntenie.
108. Singurii oameni care nu pot fi suspectati cã se înfioarã în fata mortii sînt sfintii.
109. A fi sfînt înseamnã a fi suveranul tãu perfect.
110. M-a întrebat odatã Nae Ionescu ce cred despre evreul acesta, despre Pavel. Stii ce i-am spus? - ăsta nu-i om, domnule, este toatã Mediterana.
111. Trei ore am vorbit atunci în curtea închisorii, de Platon si despre Hristos. Zice colonelul: Vã rog sã scrieti ce-ati vorbit, ca nu cumva ministrul de interne Drãghici sã spunã cã sînt solidar cu dumneavoastrã. - Domnule colonel, cum sã fim noi solidari? Eu tocmai d-aia am venit aici, cã nu sîntem solidari unii cu altii...
112. Este incorect sã ai dispret fatã de tehnicã. Eu nu sînt tehnocrat, însã recunosc cã în bãtãlia pentru adaptare, tehnica este universal utilã. Dar asta nu înseamnã cã tehnica poartã în ea dimensiunea infinitului.

113. Când va dispărea ultimul tărân din lume - la toate popoarele, vreau să spun - va dispărea și ultimul om din specia om. Și atunci or să apară maimute cu haine.

114. Tărânul este omul absolut.

115. I-am spus eu părintelui Stăniloae că nu mă consider un Socrate. Dar cum vă socotiti? Popă, zic. Și unde aveți parohia? - N-am parohie, dar spovedesc pe unde pot.

116. Desi sînt bolnav și neajutorat, nu îmi pare rău că exist. Încerc eu să-mi pară rău, dar n-are sens. Stiti de ce? Pentru că eu constat, în mod evident, că exist. Ceea ce mă confiscă pesimismului de a mă autonega este evidenta existentei mele. Omul care se sinucide n-a constatat că e om. N-a reusit să intuiască existenta sa. Să se trăiască pe sine. Eu nu mă pot sinucide - indiferent de starea mea, sănătate sau boală - fiindcă nu m-am făcut eu. N-am venit cu voia mea pe lumea asta. Și nici n-am să plec de voie din ea. ăsta este jocul fundamental al existentei mele.

117. Am avut și discipoli... Nu se putea să nu am discipoli, fiindcă sînt un om vorbăret. Toată suferinta mea se datorește poftelor mele de a vorbi fără restricții...

118. A fost întrebat un tărân, în închisoare: ce înțelegi din tot ce spune Petre Tutea! Zice: nu înțeleg nimic, dar e o grozăvie!

119. Când am văzut, în închisoare, că tot regimul care mi se aplică e inoperant - puteam eu, ca om, să-mi explic asta? Și atunci m-am gândit că există o forță supracosmică, transcendentă, numită Dumnezeu. Numai El putea face isprava asta, ca eu să scap de înlăturare. Pentru că, personal, nu mă pot dez-lăntui și elibera. Iar a vietui acolo, la închisoare, fără asistenta Lui nu se poate; au fost oameni care au murit... Atunci s-a născut în mine credința nelimitată în atotputernicia și atotbunătatea divină.

120. Am devenit un gânditor creștin când mi-am dat seama că fără revelație, fără asistentă divină, nu pot ști nici cine sînt, nici ce este lumea, nici dacă are vreun sens sau nu, nici dacă eu am vreun sens sau nu. Nu pot ști de unul singur. Când mi-am dat seama că fără Dumnezeu nu poți cunoaște sensul existentei umane și universale.

121. M-a întrebat cineva odată: Mă Petrică, tu când te asezi la masa de scris cum scrii? - Sînt emotionat de fila goală. Prima mea grijă e să nu fiu pîndit de demonul originalității. Urmăresc să nu fiu original și să fiu cuviincios. - Esti inspirat? - Nu, nu stă niciodată un zeu în colțul camerei mele când scriu eu. Sînt foarte neliniștit. Eu, care sînt creștin... Am două neliniști; să nu se afle în expunerea mea nici o inadvertență terminologică și nici o impietate.

122. Nu mă interesează trecutul. De cîte ori mă întreabă cineva când m-am născut, spun că într-unul din anii trecuți.

123. Treisprezece ani de închisoare... Aveam doar o hăinută de puscărias. Ne dădeau o zeamă chioară și mămăligă friptă. M-au bătut... M-au arestat acasă. Nici nu tin minte anul... Când m-au anchetat am lesinat din bătaie. Iacătă că n-am murit! Am stat la Interne trei ani. Am fost după aceea la Jilava, la Ocnele Mari și pe urmă la Aiud. Eu mă mir cum mai sînt aici. De multe ori îmi doream să mor. Am avut mereu lasitatea de-a nu avea curajul să mă sinucid. Din motive religioase... Treisprezece ani! Nu pot să povestesc tot ce-am suferit pentru că nu pot să ofensez poporul român spunîndu-i că în mijlocul lui s-au petrecut asemenea monstruoziități.

124. M-a întrebat un anchetator: De ce ai vorbit împotriva noastră, dom'le? - N-am vorbit, dom'le. - Cum n-ai vorbit? - Păi împotriva voastră vorbește tot poporul român. Ce să mai adaug eu? Și mi-au dat 20 de ani muncă silnică fără motive. Mi s-a prezentat sentința de condamnare ca să fac recurs. La cine să fac recurs, la Dumnezeu?

125. Am fost solicitat, în închisoare, să scriu pentru revista Glasul patriei, ca și Nichifor Crainic. Mi s-a părut ciudat să fii arestat și să scrii, să meditezi. Adică să spui: vă mulțumesc că m-ați arestat! Asta era o porcărie nemaipomenită, să oblige un detinut să scrie. El poate să-și scrie memoriile, dar nu pentru tine, ăla care-l persecuți...

126. Eu, cultural, sînt un european, dar fundamentul spiritual e de tîran din Muscel. La închisoare, grija mea a fost sã nu fac neamul românesc de rîs. Si toti din generatia mea au simtit aceastã grijã. Dacă mã schingiuiam ca sã mărturisesc cã sînt tîmpit, nu mã interesa, dar dacã era ca sã nu mai fac pe românul, mã lãsam schingiuit pînã la moarte. Eu nu stiu dacã vom fi apreciați pentru ceea ce am fãcut; important e cã n-am fãcut-o niciodatã doar declarativ, ci cã am suferit pentru un ideal. E o monstruozitate sã ajungi sã suferi pentru un ideal în mod fizic.

127. Definitia mea este: Petre Tutea, românul. Am apãrat interesele României în mod eroic, nu diplomatic. Prin iubire si suferință. Si convingerea mea este cã suferinta rămîne totusi cea mai mare dovadã a dragostei lui Dumnezeu.

128. Eu n-adun nimic. Îmi spunea un popã, zice, pãi dumneavoastrã vã risipiti asa, vã poate fura oricine... Zic: uite, pãrinte, eu, zic, am adoptat conceptia regelui Frantei în materie de risipire a ideilor mele. Conceptia lui despre cartof. Cînd au venit cartofii din America, tãranii nu-i cultivau. "Sã mîncãm noi buruiana asta din pãmînt..." Ce a zis regele Frantei? "Mã, seamãnã, mã, cartofi pe mosia mea si, cînd or vedea tãranii cã îi pãzesc, or sã-si dea seama cã-s lucru bun. Lãsati-i sã fure, cã asa se rãspîndesc cartofii în tarã."

129. Odatã, în hol la Athénée Palace, m-a arestat Securitatea pe motiv cã fac speculã. Cu ce? i-am întrebat. Nu mi-au rãspuns. Si atunci mi-am adus aminte de vorba unui prieten de la Cluj: "Cu idei, frate, cu idei!"

130. Un umanist pur, adicã indiferent religios, practicã formele vietii de junglã, împingînd cruzimea pînã la forma gratuitã a bestialitãtii tigrlui. Vreamea noastrã este plinã de astfel de exemplare.

131. Umanismul este una din formele grave ale rãtãcirii omului modern, care pleacã din antropocentrismul Renasterii. În Renastere, "titanii" s-au umflat prin autocunoasterea necunoasterii. Ei nu se cunosteau pe ei însisi si au crezut cã s-au descoperit ca oameni.

132. Omul - javra asta bipedã, pe care eu îl consider "animal prost", homo stultus - atunci cînd se screme sã facã singur ordine, adicã cînd practicã umanismul, îl înlocuieste pe Dumnezeu cu el. Nicãieri Dumnezeu n-a avut de furcã cu dracul mai mult decît în sacrul spatiu al Italiei. Acolo, adicã, unde s-a nãscut umanismul în Renastere.

133. (Vlad Tepes) are meritul de a fi pus pe tronul Moldovei pe cel mai mare voievod român, pe Stefan cel Mare. Cu armele! Are meritul cã l-a si bătut. Si are mai ales meritul cã a coborît morala absolutã prin tepele puse în cur la nivel absolut. Dormeam cu punga de aur la cap si ti-era fricã sã n-o furi tu de la tine. ăsta-i voivod absolut, Vlad Tepes. Pãi fãrã ăsta istoria românilor e o pajiste cu miei!